

Bc. Pavla Ajili: *Anna Barbora Harbuval von Chamaré, rozená von Sannig. Životní pout' šlechtičny osmnáctého století. Diplomová práce. Univerzita Pardubice, Fakulta filozofická, Pardubice 2011. 109 s.*

Posudek vedoucí diplomové práce

Cílem diplomové práce Pavly Ajili bylo zmapovat každodenní život urozené ženy v 18. století na základě pramenů osobní povahy, nacházejících se v archivu rodu Harbuval –Chamaré ve východočeském Zámrsku. Autorka v ní staví na nedávno vytěžených denících Jany Marie hraběnky Harbuval-Chamaré a Anny Barbory hraběnky Harbuval-Chamaré, které jako vůbec první zpracovala.

Heuristickou základnu práce tvoří archivní prameny; diplomatka bádala ve Vídni, Praze (nesporně dobrým nápadem bylo dohledávání identity příslušníků rodu Sannigů v matrikách pražské univerzity), Opavě (resp. Olomouci) i Zámrsku, využila dostupných internetových zdrojů. Úctyhodně působí seznam literatury, obsahující i literaturu německé provenience, byť zde některé české tituly, které by bylo vhodné využít, postrádáme (např. monografie M. Ryantové o památnících) a byť není seznam zcela bez chyb, ať grafických (ty jsou bohužel patrné v celé práci a budí dojem, že si autorka po sobě konečnou podobu svého spisu nepřčetla), nebo věcných (zařazení jedné edice a jednoho tištěného pramene do seznamu literatury). Navíc v seznamu literatury chybí práce, na které se autorka v textu odvolává – práce Jany Ratajové a Lucie Storchové, či některé studie Marie Ryanové.

Práce je členěna do čtyř částí, první a poslední tvoří úvod, resp. závěr. Druhá a třetí část jsou členěny do podkapitol. Práci otevírá strukturovaný úvod, v němž se autorka zamyslela nad významem pramenů osobní povahy pro rekonstrukci každodenního života, upozornila na jejich význam i četná badatelská úskalí. Přiblížila dosud známé „české“ ženské deníky z 18. století (výše uvedené komparovala navzájem a navíc s nedávno editovaným deníkem Gabriely Sobkové. provd. Spens-Booden). V další části se věnuje analýze použitých pramenů – třebaže fond RA Harbuval-Chamaré je inventarizovaný, archivní pomůcka je na informace o méně známých členech rodu poměrně skoupá. Domnívám se, že se autorce díky studiu v Haus-, Hof- und Staatsarchivu ve Vídni podařilo mezery v dějinách rodu Sannigů, z něhož pocházela Anna Barbora, zacetit (informace v části 2. 1. 1. jsou skutečně zcela objevné!), dokonce se jí podařilo upozornit a některé omyly uváděné v novější literatuře o rodu Harbuval-Chamaré (s. 17). Detailní pozornost obou „harbuvalským“ deníkům, včetně jejich vnější i vnitřní kritiky, pak věnovala v části 1. 4. Tato část dokládá, že diskontinuita, strohost, aluzivnost a někdy přítomnost další osoby při psaní, typické pro ženské šlechtické deníky 19. století, se objevují i v denících starších.

Druhá část spisu je věnována životu Anny Barbory. Autorka se inspirovala pracemi autorů, zabývajících se raným novověkem, i syntézou *Žena v českých zemích od středověku do 20. století* a život Anny Barbory sleduje prismatickým životních cyklů – narození - dětství – manželství – mateřství – vdovství - smrt. Oprávněně nevyužila aktuálně módního genderového přístupu, který by pro zkoumaný materiál a prostředí nebyl příliš vhodný: sociální pohlaví ženy bylo v šlechtickém prostředí málo proměnlivé. Pochvalu si zaslouží trpělivé pátrání po životaběhu všech členů sannigovského rodu, což, jak vyplývá

z poznámkového aparátu, byla jistě činnost velmi náročná (s. 28 -34). Informace, které získala o křtech v rodině Sannigů (resp. rodině von Ludwigsdorff), upřesňují znalosti o narození a křtu ve šlechtické rodině první poloviny 18. století (s. 39-40). Zde by bylo možné doplnit, že jménem Marie coby prvními byly dívky křtěny po celé 18. a část 19. století, což dokládá posílení mariánského kultu. Deníky Anny Barbory se k jejímu původu, dětství ani počátku manželství nevztahují, a tak musela autorka využít jiných pramenů, ať již z RA Harbuval-Chamaré, či jiných, z nichž výtěžila maximum (testament Jana Kryštofa v. Sannig, dodatek ke svatební smlouvě Jana Ludvíka Harbuval-Chamaré a Anny Barbory atd.). Autorka uvádí všechny finanční náležitosti dohodnuté před sňatkem, včetně výše Barbořina věna, obsahu její výbavy či výši tzv. jitřního daru. Zmiňme okolnosti příchodu rodiny do Čech, podnikání Jana Ludvíka i aktivity Anny Barbory, mj. zakoupení panství a zámku Nové Hrady. V 54 letech Anna Barbara ovdověla a jako vdova prožila ještě devět let. Závěrečná kapitola je věnována její smrti – či spíše smrti obecně – o hraběncině skonu s mnoho nedovíme – léčila se? Na co vlastně zemřela? Jsou nějaké informace o jejím pohřbu? O zádušních mších?

Další část práce *Život na zámku aneb šlechtická kultura a každodenní život ve světle deníků dvou urozených žen* je věnována každodennímu životu šlechty, který autorka rekonstruovala především na základě deník obou hraběnek. Rekonstrukce potvrzuje tezi, že cykličnost šlechtického roku, daná nejen povinnostmi hlavy rodiny, ale i ročním obdobím, byla záležitostí především *první* společnosti, do které Harbuval-Chamaré nepatřili. Také cestování se odehrávalo v hranicích Čech, či spíše, s výjimkou cest do lázeňských center a na jedno poutní místo, v hranicích panství, která rodu (případně jejich příbuzným) patřila.

Deník Anny Barbory, který byl zjevně kombinací deníku osobního a peněžního, umožňuje nahlédnout rovněž do hospodaření hraběnky; zde si autorka vypomohla prozkoumáním dalšího účetního materiálu. Méně informací poskytuje deník Anny Barbory o dění kolem; Jana Marie, jak už autorka dokázala ve své bakalářské práci, měla o politické události větší zájem.

Především třetí část práce obsahuje velké množství citátů z deníků (někdy možná příliš obsáhlých, především s. 86-87, nicméně vhodně doplňujících autorčiny úvahy a interpretace), hlavně z deníků Anny Barbory. Při ediční činnosti se autorka řídila – byť někdy nedůsledně – poslední prací Ivana Šťovička.

V práci se vyskytují drobné faktografické úlety – inkolát (s. 47) uděloval panovník (nicméně se domnívám, že není zcela vyloučeno, že se tak dělo prostřednictvím české dvorské kanceláře), markýz Vaubon na s. 46 bude patrně významný představitel francouzského pevnostního stavitelství Sébastien Le Prestre markýz de Vauban (1633 –1707); v době, kterou autorka uvádí, sloužil skutečně u dragounského pluku.

Pozor na nejednoznačné formulace – např. na s. 13 píše autorka „Zatímco památníky jsou v raném novověku často se vyskytující písemnosti, ženské deníky jsou stále ještě raritou“ ; tato formulace budí dojem, že máme k dispozici dostatečné množství ženských památníků, což není pravda a autorka to jistě nemínila tvrdit. V datech je vhodné vypisovat měsíce slovy – autorka je v tomto ohledu nedůsledná. P. Ariès nenapsal knihu *Dějiny dětství*, ale,

přeloženo, *Dítě a rodinný život za Starého režimu*. Ojediněle se v práci jednou uvedené skutečnosti opakují (s. 58, 73).

Autorka formuluje jasně a srozumitelně, stylistická vybočení se vyskytují, ale ve srovnání s řadou ostatních kvalifikačních prací nejsou příliš častá. Práce je čtivá, jednotlivé kapitoly i podkapitoly na sebe logicky i stylisticky navazují. Vytkla bych snad jen některé poněkud frivolní formulace a obraty (s. 18, 38). Spis je – až na ojedinělé výjimky (interpunkce!) – bez gramatických prohřešků.

Přes uvedené výtky je autorčina práce původní, originální, založená na archivním výzkumu a představuje významný přínos pro dějiny šlechty v 18. století, především pak pro zkoumání pramenů osobní povahy, konkrétně ženských deníků. Práci ráda doporučuji k obhajobě a hodnotím známkou **velmi dobře**.

V Hradci Králové, 19. ledna 2012

prof. PhDr. Milena Lenderová, CSc.